

การจัดการเชิงพุทธ 5 G Monastery Management

พระสุธีวีรบัณฑิต (ไขว้ ทสสนิโย),ดร. | Phra Sutheevirabundith¹
พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร),ผศ.ดร. | Phra domsittthinayok¹
พระมหาสุนันท์ สุนนโท,ดร. | Phramaha Sunun Sunundho¹
พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ,ผศ.ดร. | Phramaha Krisada Kittisophano¹
ดร.ประเสริฐ ธิลาว | Prasert Thiloa¹
ดร.พงษ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์ | Phongphat Chittanuruk¹
ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา | Rattapol Yenjaima¹

เรื่อง : การจัดการเชิงพุทธ 5 G Monastery Management

ผู้เขียน : บุญทัน ดอกไธสง & อภรณ์รัตน์ เลิศไฝรอด

สำนักพิมพ์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปีที่พิมพ์ : พฤษภาคม 2562 จำนวน 246 หน้า

“...วัด คือ ศูนย์กลางในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพุทธองค์ การจะทำวัดให้เป็นศูนย์กลางนั้น เจ้าอาวาสวัดต้องเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณแห่งศีลธรรมความดีงาม เป็นผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย นำชาวบ้านชุมชนเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพุทธองค์...”

¹ Department of Political science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บทคัดย่อ

หนังสือ “การจัดการเชิงพุทธ 5 G” โดย ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง และคณะ ที่ได้เรียบเรียงถ่ายทอดจากประสบการณ์และนำเสนออย่างเป็นระบบ ผ่านแนวคิดที่สุดยอดเยี่ยมแห่งปราชญ์ พระพุทธเจ้า เจ้าอาวาสรูปแรกในโลก คือการมีปัญญา ความรู้ ความบริสุทธิ์ พร้อมนำไปสู่การปกครอง บริหารอย่างมีธรรมาภิบาล เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นนวัตกรรมทางการบริหาร และสามารถนำมาใช้ประยุกต์ในสถานการณ์ปัจจุบันตามชื่อของหนังสือ “การจัดการเชิงพุทธ 5 G Monastery Management” ได้ ทั้งมีเป้าหมายของการบริหารตามหลักคิด แนวปฏิบัติ ให้เป็นความรู้ ความจริง และความสุขตามแนวทางพระพุทธศาสนาต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการเชิงพุทธ, การบริหารวัด, เจ้าอาวาสรูปแรกในโลก

คำนำ

หนังสือ “การจัดการเชิงพุทธ 5 G Monastery Management” เรียบเรียงโดย ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง และคณะ เป็นหนังสืออีกเล่มที่จัดพิมพ์ขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์ในโอกาสครบรอบ 80 ปี เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2562 ของผู้เป็นเจ้าของหนังสือ ที่ว่า “...พุทธศาสนาจะอยู่คู่กับสังคมไทยไปตราบนานเท่าไรขึ้นอยู่กับวัดและชาวบ้าน การทำหน้าที่ของเจ้าอาวาสภิกษุสามเณรต้องน้อมนำคำสอนของพุทธองค์ไปปฏิบัติ พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางเผยแผ่หลักพุทธธรรมพัฒนาสังคม ชุมชนที่เปี่ยมด้วยคุณความดี เศรษฐกิจแบบสัมมาอาชีวะ และสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่นเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม...” การสะท้อนคิดนี้เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ทุกองคาพยพต้องเปลี่ยนแปลง ปรับตาม เพื่อการดำรงอยู่ในสถานการณ์อย่างใหม่ทั้งสิ้น ดังนั้นแนวคิดในเรื่องวัดพุทธศาสนาในประเทศไทยเป็นสิ่งที่ผู้เขียนพยายามเสนอว่า “...จากป่าเขาเฝ้าถ้ำจนถึงอารามหลวง พระมหานคร เป็นสถานที่บ่มเพาะคุณงามความดีเลิศและวัด หมายถึง การวัด Behavioral action พฤติกรรมแสดงออกทางใจ กาย วาจา ของแต่ละบุคคล (Mind measurement) เป็นเสาหลักวัฒนธรรมชาติไทย ที่ผู้ก้มดจิตใจคนไทยทุกระดับให้เป็นเครือญาติแห่งพุทธกัลยาณมิตรเพียงหนึ่งเดียวที่คงทนตลอด 950 ปีที่ยังคงเป็นมรดกเหลืออยู่เพื่อบ่งบอกความเป็นไทยของต้นตระกูลไทย...” ที่เสนอให้มีการธำรงความเป็นเสาหลักในการปลูกฝังจริยธรรม โดยมีวัดเป็นหลักชัยศูนย์กลางเพื่อสร้างเสริมความงาม ดีเลิศไว้ เพื่อเป็นที่ยึดปฏิบัติ และเป็นแกนกลางในการเชื่อมวัดกับชุมชนให้เกิดขึ้นร่วมกันภายใต้สถานการณ์อย่างใหม่ตามที่ผู้เขียนนำเสนอ “ยุค 5 G” นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เสนอสะท้อนปัญหาว่า พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ต้องพยายาม หรือปรับตัวเองเพื่อให้พ้นจากยุคของการเปลี่ยนผ่าน ดังที่ข้อความว่า

“...บัดนี้ พุทธสังฆะอาจจะถูกกำหนดให้เป็นแหล่งระเบิดกระสุนตก เพื่อพิสูจน์ว่าเป็น Myth (มิจ) เป็นนิยายโบราณหรือเป็น Spiritual science เป็นวิทยาศาสตร์แห่งจิตวิญญาณ เมื่อเป็นสังคมพหุและทุนนิยมหลงโลกจะมีสิ่งใดที่จะสามารถรักษาเยียวยาทำให้เกิดความสุขทางใจได้ พุทธบัญญัติและองค์การพุทธสังฆะที่ฝ่าทะเลอำนาจมีดมา 2,600 ปี ชาวพุทธคิดอย่างไร จุดประสงค์หลักเพื่อรักษาพุทธธรรมอหิงสาพัฒนาจิตเพื่ออยู่ในโลกอย่างสันติ และออกจากโลกจนถึงที่สุดแห่งธรรม ถ้ายทอดเป็นสมบัติไว้เพื่อให้ลูกหลานจะหลีกเลี่ยงพ้นจาก

สภาพแห่งความรุนแรงทุกประเภท และเพื่อรักษาคุณภาพ (คือธรรม) ที่ถูกกระแทก กระทบ และทำลาย ดังนั้น วัฒนธรรมของมวลมนุษยชาติ ต้องแก้ปัญหาด้วยพุทธปัญญา สัมมาทิฐิ มีความเห็นที่ถูกต้อง และเพื่อรักษาการปฏิวัติจิตใจตามเจ้าอาวาสองค์แรกของโลก คือ พุทธสมณโคดมที่สอนไว้ดีแล้ว เพื่อทำลายชาวโลกให้มาพิสูจน์ทุกเมื่อทุกกาลเวลา...”

จากบทบันทึกที่ผู้เขียนนำเสนอ จึงเป็นประหนึ่งบทเปิดของหนังสือ เพื่อสะท้อนเจตนารมณ์ของการเขียน นำเสนอและจัดพิมพ์ ประหนึ่งพัฒนาหนังสือให้เป็น “คู่มือ” รองรับการเปลี่ยนแปลงตามแนวพุทธภายใต้แนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ของตน สมควรแท้เพื่อที่จะ ทำกิจของตนให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือว่าบุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ ของผู้อื่น สมควรแท้ เพื่อที่จะ ทำกิจของผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท หรือ บุคคลผู้พิจารณาเห็นประโยชน์ ทั้ง 2 ฝ่าย สมควรแท้ที่จะ ทำกิจของ ทั้ง 2 ฝ่าย ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท” (ส.นิ. [ไทย] 16/23/40) ที่หมายถึงต้องสร้างความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น หรือกำลังเกิดขึ้นภายใต้แนวคิด “อนิจจลักษณะ” พระพุทธศาสนาสอนให้ตระหนักรู้ ไม่ได้เพื่อให้อภัย หรือหวาดระแวงจนไม่กล้าทำอะไร แต่ให้เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นอย่างเข้าใจ รู้ทัน รู้กัน รู้แก่ ให้เป็น “เทคนิค” หรือแนวทางการบริหารที่เป็นเลิศ ดังปรากฏในงานของ ธเนศ เกษศิลป์ พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโฆ (วงศ์แก้ว). (2560 : 133-145) “การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่โดยหลักบริหารเชิงพุทธศาสตร์- *The Principle of Buddhist Administration for New Public Management*” หรือในงานเรื่อง “*พุทธวิธีการบริหารจัดการทางรัฐประศาสนศาสตร์ Buddhist Management in Public Administration*” (พระเทพปริยัติเมธี, ผศ. ดร. , 2556) ที่เสนอเป็นแนวคิดไว้ว่า “...การบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะจักขุมา วิสุโร นิสสยสัมปันโน และการใช้อำนาจพิจารณาโครงสร้าง หน้าที่ และการปฏิบัติกิจการตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีการจัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ...” อันสอดคล้องกับแนวคิดของ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ในเรื่อง การศึกษาพัฒนาการของการเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นระบบ แล้วใช้พุทธวิธีการจัดการตามแนวพุทธ หรือหลักการทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นมาตรการหรือแนวทางในการบริหารจัดการ ซึ่งในการแนะนำหนังสือจะได้นำมาแบ่งปันความคิด เพื่อความเข้าใจ พัฒนาไปเป็นความรู้องค์ความรู้ตามที่ผู้เขียนได้นำเสนอต่อไป

หนังสือ การจัดการเชิงพุทธ 5 G ว่าอย่างไร ?

ในหนังสือมีรายละเอียดในภาพกว้าง ทั้งหมด 4 หมวด รวมทั้งหมด 26 บท แบ่งเป็นลำดับ เรียบเรียงผ่านการเล่าเรื่อง ต่อกกรณีศึกษาตัวอย่าง สะท้อนคิดภายใต้สถานการณ์อย่างใหม่ พร้อมยกหลัก ทฤษฎี มาประกอบเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นว่าจะไปอย่างไรต่อ โดยมองไปที่การบริหารและการจัดการ ตามฐานคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ซึ่งจะได้มีการนำรายละเอียดบางส่วนมาสะท้อนภาพ ให้เห็นว่าผู้เขียนได้นำเสนอไว้อย่างไรบ้าง ซึ่งจำแนกได้ คือ

หมวดที่ 1 การบริหารจัดการเชิงพุทธ หลักการ วิธีการ กระบวนการและกรณีตัวอย่าง

รายละเอียด**เนื้อหานำเสนอ**

บทที่ 1

เจ้าอาวาสองค์แรกของโลก

หน้า 1-9

ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดที่พระพุทธรูปเจ้าเป็นต้นแบบของเจ้าอาวาสรูปแรกในโลก ดังที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ว่า **“...เจ้าอาวาสแรกของโลกถ้าไม่เก่งจริง ไม่เป็นผู้นำจริงไม่มีคุณสมบัติจะปัญญา ไม่มีมหากรุณาธิคุณ ไม่มีบริสุทธิคุณ...ไม่อนุเคราะห์โลกสงเคราะห์จิตใจโลก ชาวโลกให้รักสันติ อหิงสา...”** (น. 1) ที่ผู้เขียนเสนอต่อไปว่าความโดดเด่นด้วยคุณความดีของเจ้าอาวาสรูปแรกคือพระพุทธรูปเจ้าเปรียบได้ **“...น้ำฝนที่พรั่งพรูสู่ดินแดนนั้นทำให้...ให้ถึงซึ่งความร่มเย็นเป็นสุขยิ่งยงยีน...”** ในบทนี้ผู้เขียนได้นำเสนอลักษณะของพระพุทธรูปเจ้าที่เป็นต้นแบบในเรื่องความเสียสละ เมตตา ด้วยปัญญาคุณ ความบริสุทธิ์ของความเป็นต้นแบบ เมื่อบุคคลเป็นต้นแบบเป็นผู้บริหารที่เป็นต้นแบบเสียแล้วดังพุทธพจน์ที่ว่า **“ถยาวาทีตถากาโร”** พุทธอย่างไรทำอย่างนั้นได้ ความเป็นนักบริหารความเป็นเจ้าอาวาสต้นแบบจึงเกิดขึ้นด้วยแนวคิดนี้ ตามที่ผู้เขียนนำเสนอ

บทที่ 4

ปลอมบวช การทำลายพระพุทธศาสนา

หน้า 33-35

ในบทนี้ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดในเรื่องเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่มองว่า **“...ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งเมตตา...”** และเปิดโอกาสให้คนทุกคนเข้าถึงศาสนาได้ โดยผู้เขียนสะท้อนคิดว่า กระบวนการคัดกรองสำคัญต่อการเลือกผู้เข้ามาสู่ศาสนา การที่ผู้บวชในคาบของปลอมบวช โดยหวังลาภสักการะ หรือการได้ประโยชน์ที่ไม่เป็นไปตามครรลองตามหลักศาสนาถือว่าผิดบาป โดยคนในกลุ่มนี้จัดเป็นผู้ **“ปลอม”** และมีผลเป็นการทำลายความดีงามของพระพุทธศาสนาเสียเอง โดยท่านจำแนกเป็น (1) คนมุ้งร้าย ต้องการทำลายพระพุทธศาสนา (2) คนปลอมเข้ามาบวชแล้วเอาแบบอย่างของตัวเองไปทำลายขนบแบบแผนเดิมในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าสัทธัมปฎิรูป หรือการทำลายพระพุทธศาสนา (3) คนบวชจริงใช้ชีวิตจริงแต่ไม่มั่นคงและกลายเป็นผู้ทำลายพระพุทธศาสนาเสียเอง ซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนได้เสนอให้ชาวพุทธมีสติในการตรวจสอบอย่างรอบคอบเพื่อประโยชน์ต่อ

พระพุทธศาสนาโดยตรงตั้งประโยคที่ว่า “...ให้พี่น้องพุทธมา
กะได้ตั้งสติว่าคนหมู่มากจะมีอำนาจในการป้องกันความชั่ว
ร้ายอันเกิดจากคน 4 กลุ่ม (คนปลอมบวช)...”

บทที่ 5

พระสังฆาธิการกับการบริหารจัดการวัด
ยุคโลกาภิวัตน์
หน้า 37-45

ในบทนี้ ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดในเรื่องการบริหารวัดภายใต้
สถานการณ์อย่างใหม่ และสภาพของนวัตวิถีที่เกิดขึ้นจริงใน
ปัจจุบัน ซึ่ง ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ได้เสนอแนวคิดในบทนี้ว่า
“... (1) วัดต้องมีการวางแผนงานของวัดอย่างเป็นระบบ
โดยส่วนกุฎิที่อยู่ของสงฆ์นั้นต้องมีทั้งที่อยู่อาศัยและ
ธรรมชาติต้องแบ่งเป็นสัดส่วนระหว่างพระกับแม่ชี หรือ
ภิกษุณี (2) วัดต้องมีสนามที่ลูกหลานสามารถเข้ามาใน
บริเวณวัดและมาเล่นในสนามวัด อาจจะเป็นสนาม
แบดมินตัน ปิงปอง ของเด็กเล่น (3) วัดเป็นส่วนของศาลา
วัดที่สะอาด สวยงาม และร่มรื่นและเย็นสบาย ทำอย่างไรที่
ไม่ใช่แอร์แล้วเย็นสบาย (4) วัดเป็นโรงเรียนซึ่งมีตั้งแต่
อนุบาลจนถึงมัธยม หรือวิชาชีพ ฯ...” ผู้เขียนเสนอแผน
โครงสร้างยุคใหม่ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมพระภิกษุ
สามเณร แม่ชี ภิกษุณี ให้มีความพร้อมด้วยวิชาการทางศาสนา
นั่นคือเพื่อการบริหารและจัดการให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

ภาพที่ 1 พระพุทธเจ้าถูกตีความว่าเป็นเจ้าอาวาสรูปแรกในโลก ที่เป็นต้นแบบทั้งในเชิงวัตรปฏิบัติ อาจารย์วัตร เป็นต้นแบบให้เจ้าอาวาสในปัจจุบัน ตามมติที่ปรากฏในหนังสือ การจัดการเชิงพุทธ 5 G Monastery Management (ภาพ : ออนไลน์, 16 กันยายน 2562)

หมวดที่ 2 จุดอ่อน อุปสรรค การบริหารวัดเพื่อบ่งบอกปัจจุบันเจ้าอาวาสวัดบริหารวัดมีที่ยืนอยู่ที่ใด

รายละเอียด	เนื้อหานำเสนอ
<p>บทที่ 7 วัดในการเชื่อมโยงกับชุมชน หน้า 57-64</p>	<p>ในบทนี้ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่าวัดยังมีความสำคัญต่อชุมชน การเชื่อมระหว่างวัดกับชุมชนในรูปแบบเครือข่ายเกี่ยวพันจะเป็น ประโยชน์ต่อการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในองค์กร รวมได้ ดังที่ผู้เขียนเสนอว่า “...การยอมรับความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม (Cultural Diversity) ได้มีมากขึ้น และการ ไหลบ่าทางวัฒนธรรมที่มีรูปแบบที่ต่างจากวัฒนธรรม ดั้งเดิม ของคนหลากหลายเผ่าพันธุ์ ศาสนา ภาษา ท่ามกลาง โครงสร้างของสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปและในท่ามกลาง ของยุค การ ปฏิวัติ เทคโนโลยี (Disruptive</p>

	<p><i>Technology)...”</i> นัยยะของการยอมรับความหลากหลาย จะทำให้เกิดพลังในการอยู่ร่วมกันยอมรับความแตกต่างหลากหลาย</p>
<p>บทที่ 8 ผลกระทบในทางลบต่อพระพุทธศาสนา หน้า 65-70</p>	<p>ในบทนี้ผู้เขียนมองความเสียหาย ผลด้านลบที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ นับเป็นผลกระทบอันมีหลายรูปแบบ ซึ่งผู้เขียนได้เสนอให้เป็นแนวคิดในการป้องกันไว้คือ “...พี่น้องชาวพุทธ พระสงฆ์ ในทุกวัดทุกโบสถ์ทั่วประเทศทั่วโลก ท่านต้องประสานสัมพันธ์ สร้างองค์กรรองรับที่เข้มแข็ง เพื่อปกป้องคุ้มครองตนเองและเป็นอำนาจใต้ที่แหลมคมทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม...พระศาสดาของชาวพุทธ ตรัสไว้ว่า “พวกเธอทั้งหลาย จงยังประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเกิด” ความไม่ประมาทนี่เองจะเป็นพลังกระแสโต้กลับผลกระทบในทางลบต่อพระพุทธศาสนาในทุกด้าน...” แนวคิดที่ผู้เขียนเสนอในการสร้างผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา คือความสามัคคี การมีสติ ไม่ประมาท จะเป็นหนทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอันเป็นผลลบต่อพระพุทธศาสนาด้วย</p>
<p>บทที่ 9 ตัวแบบวัดที่เป็นเอกลักษณ์ในการพัฒนา อดีต – ปัจจุบัน หน้า 71-76</p>	<p>ผู้เขียนได้ยกวัดที่เป็นต้นแบบตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ดังกรณียกวัดเชตวันมหาวิหาร ที่เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นที่ประทับยาวนานที่สุดของวัดในครั้งพุทธกาล รวมทั้งวัดร่วมสมัยในปัจจุบัน อาทิวัดสวนโมกข์ วัดธรรมกาย วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นต้น ทั้งหมดล้วนเป็นต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการบริหาร ที่ควรค่าแก่การถอดบทเรียนนำมาเป็นแบบอย่างทั้ง ทั้งการจัดการที่สอดคล้องกับพุทธกาล และในยุคสมัยของการเปลี่ยนผ่านเช่นในปัจจุบัน “...วัดธารน้ำไหล เป็นวัดที่ท่านพุทธทาสได้ไปอาศัยอยู่ในป่าธารน้ำไหลและอยู่ในป่านั้นอยู่องค์เดียวจนสามารถเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนอย่างกว้างขวางเพราะอาศัยภูมิปัญญา...”</p>

ภาพที่ 2 องค์กรอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา (ที่มา : บุญทัน ดอกไธสง และคณะ,2562 : 170)

หมวดที่ 3 การจัตรบบโครงสร้างการบริหาร การอยู่รอด ความเข้มแข็ง การมองอนาคต เพื่อทำทหาย การตรวจสอบ จากพุทธมาคะและมีใช้ชาวพุทธ

รายละเอียด	เนื้อหาแนะนำเสนอ
<p>บทที่ 12 การนำหลักการบริหารไปสู่การปฏิบัติ หน้า 90-98</p>	<p>ผู้เขียนได้นำเสนอทฤษฎีทางการบริหารหลายแนวคิด ทั้งแนวคิดในการบริหารยุคเก่า การบริหารในยุคพัฒนาใหม่ ยุคการจัดการสมัยใหม่ และในยุคปัจจุบันระหว่าง ค.ศ.2011-2020 ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จะแนวปฏิบัติที่ดี แต่ในเวลาเดียวกันผู้เขียนก็ไม่ให้ทิ้งหรือละลายหลักการทางพระพุทธศาสนาอันเป็นหัวใจของการบริหารจัดการตามแนวพุทธที่ว่า “...พื้นฐานและสภาพปัญหาทั้งการบริหารภายในวัด ทั้งชุมชน รัฐบาล องค์กรของรัฐระดับสูง จะต้องทำหน้าที่โดยอ้างอิงหลักพระธรรมวินัยที่ถูกต้องและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย และเคารพในหลักมนุษยธรรมตามองค์การสหประชาชาติจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาด้วยความไม่รุนแรง ด้วยผล อันเป็นคุณลักษณะของพุทธวิสัยเป็นสำคัญ...”</p>
<p>บทที่ 13</p>	<p>ในบทนี้ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดในเรื่องการวิเคราะห์สภาพรวม</p>

การจัดองค์กรปลอดภัยของพุทธศาสนา
หน้า 99-109

ขององค์กร (SWOT) ประเมินศักยภาพองค์กร แล้วเสริมความ
เข้มแข็งตามข้อดี ข้อเด่นที่ปรากฏ ดังที่ผู้เขียนสะท้อนคิดถึง
ความอ่อนแอที่เกิดขึ้นกับองค์กรว่า “...ท่านต้องจัดองค์กรของ
ท่านให้เข้มแข็งมีปากมีเสียง (กล้าพูด) และกล้าแสดงออก
ร่วมมือกับชาวพุทธมาณะทั่วประเทศว่าพุทธศาสนาอยู่ใน
ฐานะอะไรในแผ่นดินนี้ จะมีกฎหมายคุ้มครองพุทธศาสนา
อย่างไรศาสนาพุทธไม่สามารถประกาศเป็นศาสนาประจำ
ชาติได้ เพราะรัฐธรรมนูญไม่กล้าเขียน เพราะกลัวแตกแยก
...” ดังนั้นแนวคิดผู้เขียนจึงเสนอแนวคิดในเรื่อง “องค์กรที่
เข้มแข็ง” พร้อมทั้ง “ปลอดภัย” เพื่อปลอดภัยจากการ
คุกคามทุจริต ภายใต้แนวคิดเข้มแข็งสามัคคี

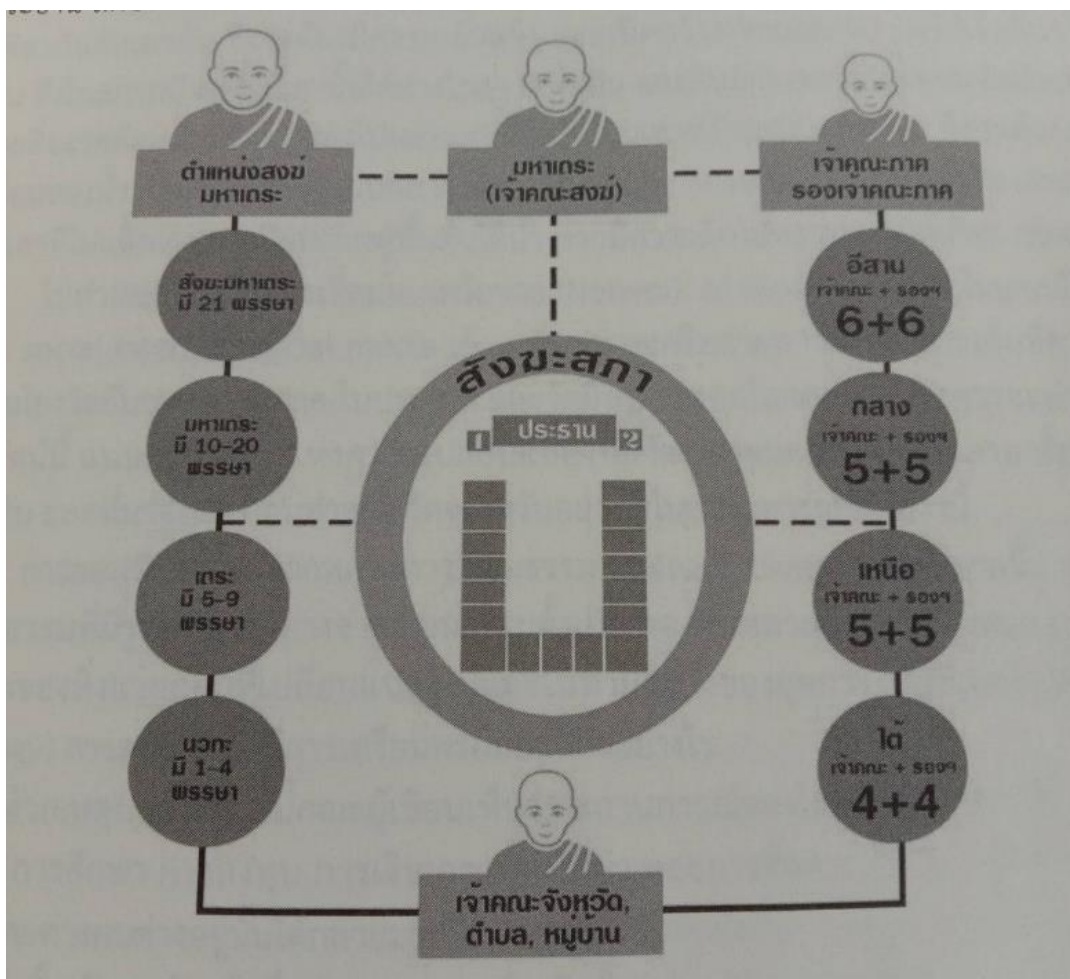
บทที่ 14
ประกาศหลักความจริงในพุทธศาสนา
หน้า 111-117

ในบทนี้ผู้เขียนเสนอแนวคิดเรื่องสัจจะ ความจริงตามหลัก
พระพุทธศาสนาจะเป็นแนวทางสำหรับการเสนอแนวทางที่
แท้จริงให้ไปสู่เป้าหมายและอุดมคติในทางพระพุทธศาสนา
ดังที่ผู้เขียนเสนอว่า “...พระพุทธเจ้าสอนปัญญาผู้แจ้ง รู้ชัด รู้
จริง รู้จนสิ้นความสงสัย มากกว่าการหลอกล่อด้วยศรัทธา
พระพุทธเจ้าไม่ใช่เอานรกมาขู่ เอาสวรรค์มาลอบเพื่อลวง
มนุษย์ทั้งโลกให้ปิดตาเดินไปสู่วิถีแห่งความไม่รู้จักทิศทางว่า
กำลังทำอะไร จะไปไหน พระพุทธเจ้ามีแต่สอนว่าสอนตาม
หลักการในโอวาทปาฏิโมกข์ ซึ่งแสดงให้เห็นหัวใจของ
พระพุทธศาสนา...” แนวคิดในบทนี้เสนอให้ใช้ความจริงเพื่อ
ยืนยันความจริงสู่การปฏิบัติตามวิถีแห่งชาวพุทธ

บทที่ 15
กวาดลานวัด ปัดถนน ป้องกันโจรปล้น
ศาสนา
หน้า 119-129

ในบทนี้ผู้เขียนเสนอทัศนะว่า “...พระที่ออกไปบิณฑบาตและ
สามเณรและโยมที่มาใส่บาตรถูกจามหัวไปตาย 19 รูป ใน
ประเทศไทย ในยุคโลกาภิวัตน์เมื่อเหตุเกิดขึ้นไม่มีปฏิกิริยาใด
ๆ จากชาวพุทธไม่มีการสัมนมา ไม่มีการอธิบาย ตรงนี้กล่าว
ได้ว่า การป้องกันโจรปล้นศาสนา...” จากข้อความนี้แนวคิด
ในเรื่องป้องกัน และดูแลบริหารวัด เพื่อการจัดการในศาสนา
ผู้เขียนเสนอให้เกิดองค์กรแห่งความสามัคคี และเป็นเอกภาพ
เพื่อการป้องกัน “โจรมาเบียดเบียนศาสนา” ในนามของชาว
พุทธ ต้องศึกษา พุทธคย ชี้แจง และทำความเข้าใจ รวมทั้ง
ยืนยันเจตนารมณ์ของการไม่ใช่ความรุนแรง ไม่เบียดเบียนตาม

แนวพุทธ เพื่อให้เป็นกลไก ซึ่งมีความหมายเป็นการป้องกันภัย
ของพระพุทธศาสนาตามทัศนะของผู้เขียน

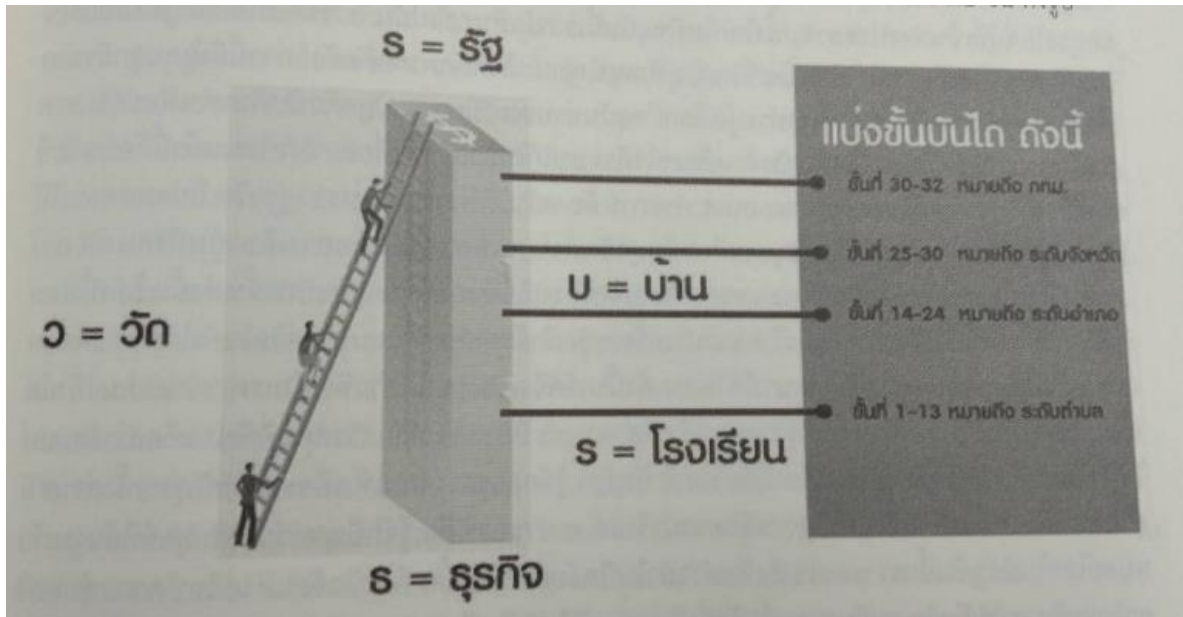
ภาพที่ 3 รูปแบบซูโดโมเดล การเตรียมความพร้อมถ้ารูปแบบเดิมถ้ามีอันเป็นไป เพื่อการพัฒนาระบบใหม่ต้อง
เตรียมสำรองเพื่อรองรับอนาคตไว้ (ที่มา : บุญทัน ดอกโรส และคณะ,2562 : 55)

หมวด 4 พุทธยุทธศาสตร์เพื่อความยั่งยืนอยู่รอด ไม่ล่มสลายแบบอินเดีย แปลงพลังพุทธเป็นพลังชีวิต
จิตวิญญาณ ทั้งสร้างสันติภาพองค์กรภายใน และส่งเสริมสันติภาพภายนอกช่วยสร้างโลกให้มีความสุข
สงบ สว่าง สะอาดโดยสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล

รายละเอียด	เนื้อหานำเสนอ
<p>บทที่ 18 พระในวัดศตวรรษที่ 21 หน้า 143-146</p>	<p>ผู้เขียนเสนอในบทนี้ว่าพระรุ่นใหม่จะต้องหัวก้าวหน้า ดังที่ ผู้เขียนเสนอว่า “...พระต้องเรียนทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ต้องเรียนทั้งคันถธุระและวิปัสสนาธุระเน้นวิชาทั้งทางธรรม และทางโลก...” ในความหมายนี้ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดในเรื่อง พระสงฆ์รุ่นใหม่ต้องฉลาด รู้ และปฏิบัติทั้งในส่วนจรรยาวัตร ปฏิบัติตามแนวในพระพุทธศาสนา มีบุคลิกภาพที่คิดเป็น-มี</p>

	<p>ทักษะ-สร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 รักษาภาพลักษณ์ของนักบวชในพระพุทธศาสนา สร้างภาพพจน์ที่ดี คือทันสมัย แต่ใส่ใจกฎปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา “...พุทธบริษัทจะต้องถือคบเพลิงเดินนำหน้าออกจากกัณฑ์ ในศตวรรษแห่งการเอารัดเอาเปรียบอย่างรุนแรงให้ได้...”</p>
<p>บทที่ 19 นำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ หน้า 147-159</p>	<p>ในบทนี้ผู้เขียนเสนอแนวคิดในเรื่องการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ โดยให้มุ่งเป้าไปยังเยาวชน คนหนุ่มสาว นักวิชาการ และประชาชนในครอบครัว ที่ผู้เขียนเชื่อว่า ยุทธศาสตร์ของความเป็นหุ้นส่วน จะเป็นช่องทางหรือแนวทางหลักในการนำหลักคิดแนวปฏิบัติไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง ดังที่ผู้เขียนเสนอว่า “...อุบาสก อุบาสิกาที่เป็นผู้สนับสนุนศาสนา เป็นผู้ถวายอามิสบูชา ผู้อุปการะวัด มีความเข้มแข็งระดับใดที่จะช่วยเป็นพลังขับเคลื่อนพุทธศาสนาในยุค 5 G...ได้ใช้แนวคิดวิถีพุทธต่อยอดแล้วสร้างหรือประดิษฐ์เป็นงานที่สามารถรับรู้การบริหารต่อชุมชนโลกได้...”</p>
<p>บทที่ 20 พุทธยุทธศาสตร์ Buddha strategies ของพุทธบริษัท หน้า 161-180</p>	<p>ในบทนี้ผู้เขียนเสนอว่า “...หลักคิดเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ที่ 1 (Strategy) พุทธยุทธศาสตร์ในอดีต วิสัยทัศน์+ยุทธศาสตร์+Program โครงการ+ Mission ภาระหน้าที่+ Unit of tasks หน่วยงาน ตลอดระยะเวลากว่า 2,600 ปีพุทธศาสนาได้ปฏิวัติโลก...” โดยแนวคิดที่เสนอผู้เขียนพยายามสะท้อนคิดว่า วิธีการ ผสมปฏิบัติการ จะทำให้พุทธศาสตร์เกิดขึ้นและกลายเป็นกลไกและเครื่องมือสำหรับขับเคลื่อนองค์กรแห่งความเป็นชาวพุทธได้ โดยรักษากลุ่มเก่า แสวงหากลุ่มใหม่สมาชิกใหม่เพิ่มขึ้น ให้เกิดความเข้มแข็งต่อองค์กรของชาวพุทธในองค์กรวม</p>
<p>บทที่ 24 ภาวะผู้นำการบริหารสงฆ์ 211 หน้า 211-224</p>	<p>ในบทนี้เน้นภาวะการณนำ แต่ในเวลาเดียวกันผู้นำในการบริหารสงฆ์จะมีแนวคิดหรือความรู้ความสามารถอย่างไร แต่ที่สำคัญคือการถือธรรม หรือเอาหลักของความถูกต้อง หลักธรรมมาภิบาลในศาสนามาเป็นเครื่องกำกับควบคุมย่อมจะเป็นประโยชน์ ดังที่ผู้เขียนได้เสนอเป็นแนวคิดไว้ว่า “...หลักโลกาธิปไตยถือความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ ส่วนระบบการปกครองที่ดีที่สุดคือธรรมาธิปไตย คือการถือธรรมเป็นใหญ่ แต่</p>

ธรรมาธิปไตยนั้นไม่อยู่ในระบอบที่มีโครงสร้างในการปกครองของรัฐบาล แต่ธรรมาธิปไตย จะเป็นแกนกลางเป็นหัวใจของการบริหารปกครองที่ดีที่สุดตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้...” ดังนั้นในแนวคิดที่เกิดขึ้น ของการนำเสนอในบทนี้จึงสะท้อนคิดภายใต้เป้าหมายเพื่อส่งเสริมผู้นำ ภาวะผู้นำที่กล้าคิดกล้าทำ โดยถูกทำนองคลองธรรมด้วย

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของ ธรรมาธิปไตย : อันแยกจากกันย่อมขาดความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์อันนำไปสู่ความไร้เอกภาพได้ (ที่มา : บุญทัน ดอกไธสง และคณะ, 2562 : 121)

จากที่ยกมาจะเห็นว่างานที่นำเสนอได้มีการนำเสนอเป็นลำดับ ทั้งหมด 4 หมวด รวมทั้งหมด 26 บท ดังที่เรียบเรียงนำเสนอตามตารางเป็นบางส่วน แต่ก็ให้เห็นภาพรวมของหนังสือเรื่องนี้ได้ โดยทั้งหมดสะท้อนถึงแนวคิดวิธีการในการบริหารเพื่อให้เป็นไปตามครรลองที่ควรเป็นตามสมัยกาลและกลไกทางศาสนาที่ไม่ทิ้งหลักการและหลักปฏิบัติในทางศาสนาได้ ซึ่งผู้เขียนได้ให้รายละเอียด แนวคิด กรณศึกษา กรณตัวอย่างที่ปรากฏอย่างชัดเจน โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ตามกลไกของการบริหารตามชื่อหนังสือ ซึ่งผู้นำมารีวีว ได้เลือกนำเสนอในประเด็นที่เห็นว่าสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารองค์ในภาพรวม ดังยกมาเป็นบทศึกษาด้านบนดังปรากฏ

ความเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนผ่านกับสถานการณ์พร้อมรับ

จากหนังสือผู้เขียนพยายามนำเสนอว่าลักษณะพิเศษของพระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนามีแนวทางหรือท่าที ที่เน้นสันติ หรือวิธีการอันสันติ ไม่ทำร้ายมนุษย์ สัตว์ และธรรมชาติ เป็นศาสตร์แห่งการสร้างความสุขจากภายใน โดยในการเรียบเรียงนี้จะได้แนะนำแนวคิดของผู้เขียน คือ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ออกมาเป็นบทสรุปของหนังสือเล่มนี้ เพื่อยืนยันว่าโลกกำลังเปลี่ยนแปลง และในความเปลี่ยนแปลงนอกเหนือจาก “ตั้งรับ” ผู้เขียนเสนอให้ “พร้อมรับ” ต่อความเปลี่ยนแปลง ดังข้อความที่ปรากฏได้ว่า

“...เพราะมนุษย์โดยพื้นฐานเป็นกัลยาณมิตรกันทั่วโลก พบชะตากรรมเช่นเดียวกันทุก
ขั้นตอน จึงต้องแก้ไขปัญหาคด้วยปัญญา ไม่ยอมรับความรุนแรงใดๆ ในการแก้ไขปัญหาของโลก เมื่อ
โลกได้พัฒนาเทคโนโลยีเข้าสู่ยุคการใช้ปัญญาประดิษฐ์ Artificial intelligence (AI) Internet of
things (IOTS) Virtual Reality โลกเสมือนจริง (VR). และการใช้หุ่นยนต์แทนแรงงานมนุษย์ Bots
หรือ Robots รูป 3 มิติ หรือ 3M และอื่นๆ ซึ่งเรียกว่า Disruptive technology เทคโนโลยีเปลี่ยน
โลก มีบทบาท มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการแสดงออกและการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่อทัศนคติและการ
เปลี่ยนแปลง การเชื่อมต่อสัมพันธ์เชิงพหุในทุกประเทศทั่วโลก โดยเชื่อมโยงเพื่อสร้างสรรค์และ
ทำลายด้วยเทคโนโลยีเปลี่ยนโลกได้เกิดขึ้น แต่ธรรม คุณงามความดีไม่เปลี่ยนแปลง ในฐานะพุทธธรรม
เป็นหลักชัยแห่งสันติภาพภายในและสันติภาพของโลกยังจะยืนหยัดอยู่ในอิทธิพลใดๆ ที่ปรับเปลี่ยนไป
ได้โดยวิธีใด ความสุขทางใจซึ่งเป็นความสำคัญของมนุษยชาติเฉกเช่นออกซิเจน น้ำสะอาด
แสงอาทิตย์ ทะเล และแผ่นดินฟ้า นำสันติธรรม เป็นวัฒนธรรมของชาติและของโลก มนุษย์ต้องพึ่งตนเอง
รวมตัวกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีเอกภาวะ มีศรัทธาต่อกัน ผูกพันกันด้วยภาษาและวัฒนธรรม อยู่
ร่วมกันภายใต้พระจันทร์ ดวงตะวันเดียวกัน ภาษา สันติภาพ สันติธรรม พุทธได้เชื่อมโยงกับเพื่อน
บ้านและโลกให้เป็นหนึ่งเดียวกัน เป็นเจตจำนงของพระสมณโคดม การไม่เบียดเบียนมนุษย์ สัตว์
ธรรมชาติ มีความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ช่วยเหลือกัน ไว้วางใจกัน สิ่งนี้คือคุณค่า
ของโลก ซึ่งเชื่อมโยงด้วย อริยมรรค 8 และ พรหมวิหาร 4 คือ พื้นฐานหลักของจักรวาล ซึ่งเป็นหลัก
ทฤษฎีของ Universal mind's science ซึ่งสอดประสานเข้ากับหลักวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ และ
neuroscience วิทยาศาสตร์สาขาจิตประสาท...”

...เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปถ้าผู้นำทางการเมือง รัฐบาล ข้าราชการผู้ใหญ่ ทหาร ตำรวจ ดี
เอสไอ ศาล และพุทธมามะกะถ้าไม่สามารถปกป้ององค์กรพุทธ วัฒนธรรมได้ ไม่มีกฎหมายคุ้มครอง
ไร้ความโปร่งใส กล่าวหา กล่าวต่อ เพราะโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมเชิงพหุ
เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันกันเพื่อการได้เปรียบ เมื่อแต่ละฝ่ายมุ่งชัยชนะใช้
ยุทธโศปกรณ์จรวดข้ามทวีป และระเบิดนิวเคลียร์ล้างโลกข่มขู่กัน และระบบสื่อสารสนเทศเปลี่ยนแปลง
โดยเน้นผลประโยชน์ทางวัตถุนิยมท่วมทับถมจิตใจ พร้อมทั้ง การแข่งขันรุนแรงขึ้น ถ้าคนต่างศรัทธามี
อำนาจรัฐ ถ้าขาดความเป็นธรรมไม่ยอมรับความหลากหลายพุทธสังฆะจะสามารถยืนให้บริการชาติ
ของตนและโลกได้หรือไม่ ประวัติศาสตร์ได้ย้ำเตือนเราว่า ชาวพุทธถูกบุกรุกเหยียบย่ำทำลายโดยวิธี
รุนแรง ป่าเถื่อน ย่อมนำความหายนะแก่ศรัทธาชนได้ ถ้าชาวพุทธมามะกะจะต้องเตรียมรักษาตนเอง
ให้อยู่ได้ในโลก เพื่ออนุเคราะห์มนุษยโลกให้ได้ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ซึ่งเกิดจากอคติจิตแล้ว
แสดงออกจากใจ กาย วาจา ปรากฏว่าเป็นสัญญาณแห่งความรุนแรงได้ปรากฏให้เห็นเด่นชัดทั้งเป็น
นามธรรมและรูปธรรม เป็นทั้งจากอวิชชาจากกลุ่มสังฆะเองและอวิชชาจากปัจเจกภายนอก ซึ่งนับวัน
แต่จะทวีความรุนแรงจากความคิด จิต ลู่การปฏิบัติ ดังนั้น ความรู้ การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ การ
สงเคราะห์ประชาชน และมีองค์กรเข้มแข็ง มีพุทธปัญญาของพุทธมามะกะเท่านั้น คือ การสืบต่อ
ความมั่นคงขององค์กรและวัฒนธรรมชาติและโลก ในศตวรรษ 21 นี้ ถึงเวลาแล้วที่ทุกศาสนาจะ
มาร่วมใจ ร่วมแรงช่วยกันสร้างสันติภาพให้แก่ชาวโลก ไม่ปล่อยให้ตัวอวิชชาคือเขาคือเรา ไม่ต้องไปให้
ใครมานับถือศาสนาของตน สอนชาวโลกให้มี Cohibuschi เพื่อปลดปล่อยทุกข์จากใจมนุษยชาติ เพื่อ
สร้างสันติภาพขึ้นในโลกยุคใหม่นี้...”

ข้อความที่ยกมา จึงเป็นประเด็นแนวคิด สะท้อนคิด เพื่อการปฏิบัติ หรือไปสู่การปฏิบัติด้วยเหตุผลว่า
ใด ๆ เกิดขึ้น เปลี่ยนแปลง อย่างต่อเนื่อง แต่สถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงนั้นสิ่งที่จะต้องเกิดขึ้น คือการรับรู้

และในการรับรู้ควรอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจ ปรับตัว ปรับตาม และดำเนินตามเพื่อป้องกันความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นอย่างเนิ่นช้า จนไม่กระทบกับวิถีการดำเนินชีวิต วิถีแห่งความเป็นมนุษย์ **“พร้อมรับไม่ใช่ตั้งรับ”** ซึ่งเชื่อว่าเป็นความคาดหวังและคาดคิดดังปรากฏในหนังสือนี้ และเชื่อว่าผู้เขียนก็คาดหวังอย่างนั้นด้วย ประโยคที่ยกมา จึงเป็นประหนึ่งประโยคจบและบทสรุปของหนังสือตามเป้าหมายของการนำมาทบทวนในครั้งนี้ด้วยเช่นกัน

บทสรุป

ประโยคทั้งทำนองที่น่าสนใจ พร้อมทั้งเป็นประหนึ่งบทสรุปของหนังสือนี้ ที่ผู้เขียนเสนอและสะท้อนคิดออกมาว่า **“...หนังสือเล่มนี้อาจจะต่างจากพระผู้ทรงศีลเขียน เป็นหนังสือที่บอกให้รู้ว่า พุทธสังฆะจะช่วยตนเอง องค์กรของตน ชชาติและชาวโลกได้ด้วยวิธีใด แน่นนอนองค์กรใด ผู้ใด ประเทศใด โลกใดที่อ่อนแอ ขาดภูมิปัญญา ขาดความมีเอกภาวะ ขาดองค์กรจัดการที่เข้มแข็ง ย่อมถูกฝังกลบ...”** (บุญทัน ดอกไธสง, คำนำ) การสะท้อนคิดนั้นเกิดขึ้นภายใต้ เงื่อนไขของระบบคิดที่ว่า ใด ๆ ในโลกล้วนเปลี่ยนแปลง และในความเปลี่ยนแปลงนั้น ได้ก่อให้เกิดการขับเคลื่อน ดังที่ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ได้เสนอบ่อย ๆ ว่า ยุคของ Disruptive และผู้เขียน ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง ในฐานะชาวพุทธ ก็ได้เสนอกระบวนการทัศน์ทางพระพุทธศาสนา **“ฉลาด มีปัญญา รู้เท่าทัน มีสติ ไม่ประมาท พร้อมรับ”** เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงนั้น ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสปัจฉิมโอวาทที่ว่า **“ภิกษุทั้งหลาย จงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด”** ถ้าตีความและอธิบายเสริมพุทธพจน์ร่วมกับผู้เขียนหนังสือจะตีความได้ว่า ในความเปลี่ยนแปลงเป็นพลวัตอย่างต่อเนื่องเป็นเหตุปัจจัยสำคัญ และในความสัมพันธ์นั้นจะต้องปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาของทุกระบบในโลกนี้ด้วยเช่นกัน

บันทึกท้ายเล่ม

ร่วมเป็นเจ้าภาพหนังสือ **“รัฐศาสตร์เปลี่ยนโลก” (200)** และ **“การจัดการเชิงพุทธ 5G” (200)** เพื่อนำรายได้จัดตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษาสงฆ์ **“กองทุน ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง”** เพื่อพัฒนาสมาชิกในศาสนา สร้างสนับสนุนการศึกษาให้แก่ทรัพยากรมนุษย์สู่ศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา ร่วมเป็นเจ้าภาพหนังสือและร่วมอุปถัมภ์ได้ที่ นายบุญทัน ดอกไธสง ธนาคารกรุงเทพ สาขารัฐสภา เลขที่บัญชี 089-0-1600-1-5 หรือ ประสานโดยตรงที่ **ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง** โทร.089-777-8241

Reference

- Boontun Dokthaisong and Others. (2019). Buddhist Management 5G Monastery Management. Ayutthaya : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Phra Theppariyatmethi, (2017). *Buddhist Management in Public Administration*, Journal of Academic. 3 (1) January-June 2017 : 1-10.
- Thanes Kasemsil, Phramahaboonmee Yanavuttho (Vongkeaw). (2019). The Principle of Buddhist Administration for New Public Management. *Mahamakut Graduate School Journal*, 15 (2) July-December 2019 : 133-145.
- Retrieved from <https://www.tci-thaijo.org/index.php/mgsj/article/view/177300>